РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Патина Івана Ярославовича

«Феноменологічна герменевтика як антропологічний метод»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

у галузі знань 03 Гуманітарні науки

за спеціальністю 033 «Філософія»

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота Патина Івана Ярославовича присвячена актуальній проблемі сучасної філософії – осмисленню феноменологічної герменевтики як антропологічного методу. Без сумніву, у контексті трансформацій гуманітарного знання, зростання міждисциплінарних досліджень та пошуку нових методологічних підходів до аналізу людського досвіду обрана тема є своєчасною та науково значущою. Зокрема, поєднання феноменології та герменевтики дозволяє авторові запропонувати цілісну модель аналізу людського досвіду, що виражається, насамперед, в синтезі інтенційності, історичності, життєсвіту та інтерпретації, які постають фундаментальними вимірами буття людини, а це значить підійти до тлумачення та розуміння людського досвіду з позиції цілісності, а не лише суб'єктивно, адже суб'єкт завжди обумовлений певними рамками і такий аналіз буде неповним.

Наукова новизна, ступінь обґрунтованості наукових результатів та їх достовірність

Наукова новизна дисертаційного дослідження відмічена ретельним характером виконання роботи і полягає у філософсько-антропологічному обґрунтуванні феноменологічної герменевтики як цілісного методу аналізу людського досвіду. Крім того, важливим є те, що автор дає уточнення методологічного статусу феноменологічної герменевтики, адекватно і зрозумілим чином розкриває діалектику інтенційності та інтерпретації, а також обґрунтовує її інтеграційний потенціал у сфері культури та освіти. Такий підхід постає не лише актуальним, але і доволі несподіваним баченням культурно-освітніх здатностей, які практично постають підґрунтям для формування

рефлексивної, інтерпретативно відкритої свідомості, що здатна самостійно та відповідально осмислити власний набутий досвід.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів забезпечено достатнім обсягом наукових джерел, використанням феноменологічного, герменевтичного та антропологічного методів, а також логічною послідовністю викладу матеріалу.

Наукове дослідження було виконано здобувачем на кафедрі філософії, соціології та політології імені професора Валерія Скотного в рамках наукової роботи кафедри «Багатоманітність філософських дискурсів сучасності» під науковим керівництвом професора кафедри філософії, соціології та політології імені професора Валерія Скотного, докторки філософських наук, професорки Лімонченко Віри Володимирівни.

Виходячи з чіткого формулювання мети і завдань роботи, а також положень, які винесені на захист, доцільного застосування адекватних методів аналізу і достатнього обсягу джерельної бази, можна відзначити, що наукова мета, – яка полягає у філософсько-антропологічному осмисленні феноменологічної герменевтики як методу аналізу процесів конституції смислового простору людського буття, що виявляються, зокрема, в освітньому контексті, – досягнута повністю, а здобувач І.Я.Патин повною мірою оволодів методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача повністю відповідає Стандарту вищої освіти за спеціальності 033 Філософія та напрямам дослідження відповідно до освітньо-наукової програми «Філософія».

Дисертаційне дослідження є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у розвиток сучасної філософської антропології та герменевтики.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові збіги, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Патина Івана Ярославовича є результатом самостійного дослідження здобувача і

не містить елементів фальсифікації, компіляції чи плагіату. Використані ідеї та результати інших авторів мають належні посилання та відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів

Дисертаційна робота написана коректною академічною українською мовою, у тексті використано загальноприйняту філософську термінологію. Робота логічно структурована, а назви розділів відповідають їх змісту.

Дисертація складається з анотації (українською та англійською мовами), Вступу, 4 розділів, 10 підрозділів, Висновків та списку джерел. Загальний обсяг дисертації 250+10 сторінок аннотації, з них 215 сторінок основного тексту. Список використаних джерел складається з 254 найменувань. Структура дисертації обумовлена специфікою дослідження, логікою розкриття проблеми, метою та завданнями роботи.

У Вступі обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, охарактеризовано її актуальність, означено об'єкт та предмет дослідження, визначено мету й завдання, також присутні інші структурні елементи Вступу, які містять належну дисертаційну наповненість.

У першому розділі, який звучить як «Формування концепту інтеграції феноменології та герменевтики: огляд ідей та дослідницьких установок» можна відмітити ґрунтовну історико-філософську реконструкцію витоків обох традицій та простежити внутрішню логіку їхнього можливого зближення. Важливим є те, що особлива увага приділена феноменології як методу «повернення до самих речей», де аналізується інтенційна структура свідомості, проблема очевидності, досвіду та смислової конституції світу. Але цінним тут також є те, що герменевтика розглядається не лише як техніка тлумачення тексту, а як універсальна онтологія розуміння, що вкорінена в історичності людського буття.

Дисертант показує, що інтеграція цих двох напрямів не є механічним поєднанням, а є скоріше внутрішньо зумовленим процесом, тому що якщо спробувати здійснити феноменологічний опис досвіду, то можна відмітити, як він неминуче переходить у герменевтичне осмислення власних смислових горизонтів. Розкриття спільностей і відмінностей між феноменологією та

герменевтикою дозволяє дисертантові підготувати методологічний ґрунт для подальшого антропологічного узагальнення.

У другому розділі – «Інтеграція феноменології та герменевтики у розумінні людського досвіду» – має концептуальний характер. Основним об'єктом дослідження постає аналіз людського досвіду як багатовимірної структури, що поєднує безпосередність переживання та інтерпретативну опосередкованість. У цьому сенсі особливого значення набуває концепт «життєсвіту», який автор трактує як ключовий поєднувальний принцип, бо життєсвіт постає не лише як фон досвіду, а як первинна смислова структура, у межах якої відбувається формування ідентичності, культурних наративів і ціннісних орієнтацій. У цьому контексті дисертант показує, що феноменологічна редукція не заперечує історичність, а навпаки – відкриває її як структуру горизонту розуміння.

Даний розділ постає ще доволі важливим для аналізу культурних наративів як герменевтичних інструментів осмислення досвіду, що дозволяє перейти від індивідуальної свідомості до ширшого антропологічного виміру.

У третьому розділі – «Мистецтво як простір екзистенційного розкриття: інтеграція феноменології та герменевтики» – дисертант прагне показати як розроблена методологія проявляє себе у сфері аналізу мистецтва та екзистенційних проблем сучасності. Тут мистецтво розглядається не як об'єкт естетичного споглядання, а як подієвість через яку розкривається людське буття. Через поєднання феноменологічного аналізу переживання твору мистецтва з герменевтичним тлумаченням його смислових структур дисертант показує, що мистецтво виступає простором самопізнання людини, способом артикуляції історичного досвіду та екзистенційної тривоги.

Не можна оминути увагою того, що дисертант відмічає і сучасні виклики, такі як фрагментація досвіду, криза смислів, втрата цілісності світоглядних орієнтирів. У цьому контексті феноменологічна герменевтика постає як метод, здатний відновити цілісність розуміння через повернення до пережитого та його інтерпретацію.

Четвертий розділ – «Освіта як антропологічний вимір феноменологічної герменевтики» – підсумовує та дає практично-методологічну апробацію

запропонованої феноменологічно-герменевтичної взаємодії. І саме тому тут він постає доволі вагомим, оскільки в цьому розділі відбувається системне розгортання авторської моделі як цілісного антропологічного підходу.

Центральною проблемою розділу є питання: яким чином інтегрована феноменологічна герменевтика може функціонувати як універсальний інструмент дослідження людського буття в сучасних умовах. Дисертант розглядає не лише її теоретичну спроможність, але й евристичний потенціал – здатність відкривати нові смислові горизонти у сфері культури, освіти, комунікації та саморефлексії особистості.

Особливої уваги заслуговує аналіз трансформації суб'єкта в умовах постмодерної фрагментації досвіду. Автор аргументує, що феноменологічно-герменевтичний підхід дозволяє подолати редукціоністські моделі людини – як суто раціональної, біологічної чи соціально детермінованої істоти – та відновити цілісне бачення людської екзистенції. Дисертант з усією послідовністю доводить, що феноменологічна герменевтика здатна виступати методологією «повернення до досвіду», але вже не в ізольованій суб'єктивності, а в горизонті історичності та міжсуб'єктивності.

Розділ має концептуально завершальний характер, оскільки саме тут інтеграція феноменології та герменевтики постає не лише як історико-філософський факт чи теоретична гіпотеза, а як сформований антропологічний метод, що має потенціал подальшого розвитку в гуманітарних науках.

У Висновках узагальнено результати проведеного дослідження, які повною мірою кореспондують пунктам наукової новизни, винесеним на захист, а також окреслено перспективи подальшої розробки проблематики.

Дисертаційну роботу оформлено відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження, а також матеріали, що мають безпосередній стосунок до теми дослідження, оприлюднені в 7 наукових публікаціях, серед яких 3 статті опубліковано у фахових виданнях України та 4 публікації в збірниках матеріалів конференцій.

Таким чином, наукові результати, представлені в дисертаційному дослідженні, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

Поряд із загальним позитивним враженням від дисертації І.Я.Патина є деякі моменти загального характеру, які викликають запитання і хотілося б більшої акцентуації у відповідях, зокрема:

1. Дисертант обґрунтовує феноменологічну герменевтику як антропологічний метод. Але тут виникає цілком слушне запитання: чи є феноменологічна герменевтика у роботі самостійним методом із власним інструментарієм, чи це швидше певний принцип поєднання вже наявних методів? Крім того, чи можна більш чітко окреслити, у чому полягає її відмінність від історико-філософської реконструкції?

2. У дисертації значна увага приділена концепту «життєсвіту», який постає важливим ключем взаємодії феноменології та герменевтики. Але знову ж таки запитання: чи не потребує поняття «життєсвіт» додаткової диференціації в контексті сучасних соціокультурних трансформацій? Зокрема, яким чином автор враховує зміни структури досвіду в умовах цифровізації та медіаопосередкованості сучасної реальності? Чи залишається класичне розуміння життєсвіту достатнім для аналізу нових форм культурної взаємодії?

3. Велику цікавість визиває третій розділ дисертації, який стосується мистецтва як простору екзистенційного розкриття людини. У зв'язку з цим доречно запитати: яким чином запропонований феноменологічно-герменевтичний підхід дозволяє відмежувати антропологічне тлумачення мистецтва від естетичного або культурологічного? Чи можливо більш чіткіше зазначити специфіку саме антропологічного виміру, щоб уникнути методологічного перетину з іншими гуманітарними інтерпретаціями?

4. Знову таки, цілком практичне зацікавлення визиває авторське бачення освітнього потенціалу феноменологічної герменевтики. І тут цілком практичне питання: чи можна виділити якісь конкретні трансформації освітньої практики, які принесе запропонована методологія? Що саме мається на увазі – це про зміну змісту гуманітарних дисциплін, формування нової педагогічної стратегії

інтерпретації досвіду, чи про ширшу антропологічну переорієнтацію освітньої парадигми? Конкретизація цього аспекту могла б посилити прикладне значення дослідження.

Поставлені запитання мають дискусійний характер і спрямовані на подальше поглиблення та уточнення концептуальних положень дисертаційної роботи. Вони не знижують загальної високої оцінки дослідження, а радше підкреслюють його наукову актуальність і потенціал для подальшого розвитку. Зазначені зауваження мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Патина Івана Ярославовича на тему «Феноменологічна герменевтика як антропологічний метод» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є завершеним науковим дослідженням, і за своєю актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною була спрямована на виконання поставлених наукових завдань, які, у свою чергу, були: спрямовані на розкриття проблематики конституції людського буття у феноменологічно-герменевтичній перспективі; містили розгляд співвідношення між поняттями «інтерпретація» та «розуміння» у контексті антропології; намагались прослідкувати та виявити взаємозв'язок когнітивних, емоційних і культурних вимірів людського досвіду; виокремити антропологічний вимір феноменологічної герменевтики; показати значущість герменевтичного розуміння для аналізу процесів саморефлексії та формування ідентичності; проаналізувати роль тілесно-емоційної присутності у процесах формування смислу; уточнити можливості застосування феноменологічної герменевтики як антропологічного методу в аналізі конкретних гуманітарних практик; обернути зміст дослідження у напрямку вдосконалення сучасної освіти, а також дослідити освітню взаємодію як феноменальний простір виявлення інтерсуб'єктивних структур досвіду.

Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені у п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Патин Іван Ярославович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 «Філософія».

Рецензент:
Доцент кафедри філософії,
соціології та політології
ім. проф. Валерія Скотного
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка,
кандидат філософських наук _____ Мар'яна Галущак
«11» травня 2026 року